

نگاهی به

سیستم آموزشی فنلاند

«کمتر، بیشتر است» (۲)

در شماره پیش، بخشی از سیستم آموزشی فنلاند که یک معلم آمریکایی آن را با شکل آموزش در کشور خود مقایسه کرده بود، معرفی شد. از نگاه این معلم شعار «کمتر، بیشتر است»، نه تنها در سیستم آموزشی، بلکه در تمام ابعاد زندگی مردم این کشور جریان دارد و یکی از دلایل مهم پیشرفت آن‌ها تلقی می‌شود. در این شماره نیز به ادامه حرف‌ها و نظرات این معلم می‌پردازیم.

کلاس > تفریح

۶- کلاس‌های کمتر، معادل تفریح بیشتر

همان‌طور که قبلاً گفته شد، دانش‌آموزان در طول روز سه یا چهار کلاس و به‌ندرت پنج کلاس و چندین زنگ تفریح، استراحت و میان‌وعده دارند که معمولاً در هوای آزاد، زیر باران یا آفتاب انجام می‌شود. این ۱۵ تا ۲۰ دقیقه به بچه‌ها فرصت می‌دهد آنچه یاد گرفته‌اند، تحلیل کنند. همچنین تحرک و تنفس در هوای آزاد، شیطنت بچه‌ها در کلاس را کاهش می‌دهد. مطالعات انجام شده نشان می‌دهد، بچه‌ها برای یادگیری نیاز به فعالیت جسمانی دارند. رکود بدن، منجر به رکود مغز، عدم تمرکز و بیش‌فعالی در کودکان می‌شود. معلمان هم چندین زنگ تفریح دارند. روز اولی که در مدرسه فنلاند بودم، یک معلم به دلیل وضعیت اتاق معلم از من عذرخواهی کرد. من به این فکر بودم که اتاق معلم یعنی چه؟ از اتاق معلم چه استفاده‌ای می‌شود؟ چیزی که در آمریکا اتاق استراحت معلم نامیده می‌شد، منسوخ شده است. در فنلاند این اتاق‌ها همیشه پر از معلمانی هستند که در حال کار کردن، آماده کردن خود، خوردن یک فنجان قهوه، یا به سادگی در حال استراحت و آماده‌سازی ذهن خود برای کلاس بعدی هستند. معلمان متوسطه معمولاً بین کلاس‌ها ۱۰ تا ۲۰ دقیقه

استراحت دارند. این اتاق‌ها در مدارس مختلف متفاوت است، ولی به‌طور کلی چند میز و نیمکت، یک قوری قهوه، آشپزخانه، مجموعه‌ای از میوه و تنقلات، فضایی برای تبادل نظر و همکاری معلمان با یکدیگر است. حتی تعدادی از این اتاق‌ها صندلی ماساژ دارند!

چرا این اتاق‌های هم‌کاری، پشتیبانی و آرامش در آمریکا وجود ندارد؟ ما همیشه وقت نداریم. هر روز ما شش تا هفت کلاس را بدون هیچ زنگ تفریحی آموزش می‌دهیم. ۳ تا ۵ دقیقه زمان استراحتی هم که داریم، اغلب برای جواب دادن به ایمیل خانواده‌ها، پاک کردن تخته‌سیاه، آماده‌شدن برای کلاس بعد، کپی گرفتن، پاسخ به سوالات دانش‌آموزان، مرتب کردن به هم‌ریختگی‌های دانش‌آموزان و جسارتاً دستشویی رفتن صرف می‌شود. اگر یک لحظه زمان اضافه هم داشته باشیم، انتظار می‌رود مراقب دانش‌آموزان در راهرو باشیم، زیرا دانش‌آموزان بدون نظارت به کلاس باز نمی‌گردند. در واقع نشستن برای ۱۰ دقیقه و لذت بردن از یک قهوه همراه با برخی از هم‌کاران یک رویای مطلق است، و داشتن یک روز فقط با سه کلاس درس، خیالی بیش نیست!

تست > یادگیری

۷- تست کمتر، معادل یادگیری بیشتر

تصور کنید چقدر می‌توانید با دانش‌آموزان کارهای هیجان‌انگیز انجام دهید، اگر هر سال یک آزمون سخت وجود نداشته باشد. همچنین چقدر می‌توانید آزادی عمل داشته باشید، اگر دستمزد شما ربطی به نمرات دانش‌آموزان نداشته باشد. در این صورت تصور کنید درس شما چقدر سرگرم‌کننده و جذاب‌تر خواهد بود.

معلمان فنلاندی به سادگی قابل اعتماد هستند، چون فشار برنامه درسی بر آنان کمتر است و در نتیجه کنترل بیشتری بر کلاس درس و محتوای آن دارند.

موضوعات > عمق

۸- موضوعات کمتر، معادل عمق بیشتر

من با مشاهده چندین کلاس ریاضی پایه پنجم تا نهم در فنلاند و بررسی محتوای آموزشی این پنج سال، متوجه شدم محتوایی که من تلاش می‌کنم در آمریکا در طول یک سال آموزش دهم، آن‌ها طی پنج سال آموزش می‌دهند. باز هم ذهنیت آمریکایی «بیشتر، بیشتر است» به سادگی کار نمی‌کند؛ اگر قرار باشد من همه آن چیزی که برای یک سال پیش‌بینی شده است را آموزش دهم، باید یک روز در میان درس جدیدی را شروع کنم و همواره احساس کنم عقب هستم! عقب از چه؟ خودم هم نمی‌دانم. ولی همیشه فشاری من و دانش‌آموزان را به جلو هل می‌دهد.

در فنلاند معلمان زمان کافی در اختیار دارند. آن‌ها نگاه عمیقی به هر موضوع درسی دارند و نمی‌ترسند کمی عقب‌تر از برنامه درسی‌شان باشند یا مثلاً همه

همچنین دانش‌آموزان را برای تبدیل به افراد ماهر آماده می‌کنند. آن‌ها از طریق آموزش به دانش‌آموزان اجازه توسعه فردی می‌دهند؛ کسانی که می‌دانند چطور یک پروژه و کار سیستماتیک را برای رسیدن به هدف شروع کنند. حتی برای آموزش هنر، زمان دارند جایی که دانش‌آموزان یاد می‌گیرند چگونه مهارت‌های زندگی مثل دوخت، پخت‌وپز، نظافت، نجاری و غیره را انجام دهند. آن‌ها همراه با یادگیری مهارت‌های هیجان‌انگیز در حال یادگیری ریاضی، حل مسائل و چگونگی دنبال کردن اهداف خود هستند.

موضوعات درس ریاضی را در یک سال آموزش ندهند. از طرفی، ساعت کلاس ریاضی هم برای دانش‌آموزان در طول هفته کم است. در واقع بعد از تعطیلات عید پاک، تمام پایه‌های هفتم فقط یک جلسه در هفته ریاضی دارند! من هنوز هم از شنیدن این موضوع هراس دارم! نمی‌توانم باور کنم این مدت زمان برای درس ریاضی کافی است! چگونه آن‌ها می‌توانند برای تست آماده شوند؟! اما صبر کنید! تستی وجود ندارد، پس نیازی به عجله کردن نیست! دانش‌آموزان مفهوم درس را قبل از اینکه اجباری برای یادگیری درس جدید باشد، به خوبی فرا می‌گیرند. پس چرا ما در آمریکا اینقدر به بچه‌ها برای یادگیری بیشتر در زمان کم، فشار می‌آوریم؟ جای تعجب نیست که بچه‌ها استرس دارند و مدرسه را ترک می‌کنند.

تکلیف > مشارکت

۹- تکلیف کمتر، معادل مشارکت بیشتر

انجام دهند، کافی است. اغلب، تکالیف آن‌ها باز است و در ازای آن نمره نمی‌گیرند. تماشای دانش‌آموزان فنلاندی وقتی به آن‌ها کار یا تکلیفی در کلاس داده می‌شود، بسیار جالب است. حتی دانش‌آموزانی که اصلاً به درس گوش نمی‌دهند هم توجه زیادی به انجام فعالیت کلاسی دارند. حتی اگر تکلیف جنبه پیشنهادی یا اختیاری داشته باشد، آن‌ها تمام توجه خود را تا پایان کلاس به انجام آن معطوف می‌کنند. انگار توافق نانوشته‌ای بین معلم و دانش‌آموزان به این‌صورت وجود دارد: «مادامی‌که تکلیف کلاسی را انجام دهید، از تکلیف شب خبری نیست!» این روش من را به فکر فرو برد که برای درس یک روز، چقدر تکلیف به دانش‌آموزانم می‌دهم!

براساس آمار OECD دانش‌آموزان فنلاندی کمترین مشق شب را در میان دانش‌آموزان دنیا دارند. به‌طور متوسط آن‌ها کمتر از نیم ساعت در شب، تکلیف انجام می‌دهند. دانش‌آموزان فنلاندی معمولاً کلاس‌های خصوصی خارج از مدرسه ندارند. این موضوع مخصوصاً زمانی تکان‌دهنده است که بفهمید دانش‌آموزان فنلاندی از دانش‌آموزان آسیایی که ساعت‌ها معلم خصوصی دارند، در آزمون‌های بین‌المللی امتیاز بیشتری کسب می‌کنند. تا جایی‌که من دیدم، دانش‌آموزان فنلاندی کارهای خود را در کلاس انجام می‌دهند و تصور معلمان فنلاندی هم این است که آنچه دانش‌آموزان قادر هستند در مدرسه

دانش‌آموزان > توجه فردی

۱۰- دانش‌آموزان کمتر، معادل توجه فردی بیشتر

دانش‌آموز سروکار دارد. درحالی‌که من در یک روز واحد با ۱۸۰ دانش‌آموز سروکار دارم؛ کلاس‌های ۳۰ تا ۳۵ نفره که پنج روز هفته در شش ساعت پشت سرهم در طول روز برگزار می‌شود.

واضح است که اگر دانش‌آموزان کمتری داشته باشید، قادر خواهید بود اهمیت و توجه لازم برای یادگیری آن‌ها اختصاص دهید. یک معلم فنلاندی در یک روز ۳ تا ۴ کلاس ۲۰ نفره دارد، پس در یک روز با ۶۰ تا ۸۰

ساختار > اعتماد

۱۱- ساختار کمتر، معادل اعتماد بیشتر

اعتماد می‌کنند؛ بنابراین به آن‌ها آزادی عمل برای ایجاد کلاسی که برای تکتک دانش‌آموزان بهترین است، را می‌دهند. خانواده‌ها هم به تصمیم‌گیری معلمان درباره یادگیری و رشد دانش‌آموزان اعتماد می‌کنند. معلمان هم به دانش‌آموزان برای انجام تکلیف و یادگیری برای یادگیری اعتماد می‌کنند.

اعتماد، کلید اصلی این سیستم است و نه ساختار. به‌جای مشکوک بودن به یکدیگر و ایجاد ساختار حجیمی از مقررات و تست‌ها که کارایی سیستم را بسنجد، آن‌ها به سیستم اعتماد می‌کنند. جامعه هم به مدرسه و اینکه مدرسه، معلمان آموزش دیده استخدام می‌کند، اعتماد دارد. مدرسه‌ها هم به توانایی معلمان